

Oorlochs-daden.

117

Dergelding
vande In-
nemers van
Breda.

Den Prince Maurits, met consent vande Ho.
Mo. Heeren Staten/ heeft den Capiteyn He-
rauguer beschoncken met t Gouvernement der
Stadt/ Castel/ ende Landt van Breda/ niet
volcomen bevel.

En Capiteyn Lambert Charles wiert gege-
ven het officie van Sergeant Major ende daer
nae om syn cloeckmoedicheptg wil is hy byde
selve Heer gemaect Gouverneur vā Nimmer-
gē, welcke staet hy tot noch toe met grootē los
en eere bedient heeft: de ander Capiteynen en
particuliere Soldaten werde elck een vande
voorz penningen oste medaillen van synē gou-
de/ en een somme gelts/ vereert met beloofte van
gevoerdert te worden elck nae syn qualitept en
verdienste: De Schippers wierden bepde oock

beschoncken ende gevoerdert met een pensioen
haer leven lang geduyzende.

De Stad wierdt terstont besoacht up. Hol-
lant na de bestelde ordre bandē Prince Maurits
ende den Peer Oldenbarneveld met allerhande
nsodtduist van amunitie ende virtualie wel
voor, anderhalf jaer: eer thien daghen ten einde
de quamen so werden daer ingelept 4000 Peer-
den / en 12 vaendelen Doeknechten/ de Boz-
gherie heeft haer oock in 5 Vaendelen gedeelt
om neffens het Crijchs-volck te waken.

Ende hebben alsoos met hulpe des Almachts-
ghen de Stadt/ tot den dach van heden be-
waert/ Godt geve de selve tot synder eer/ en
welvaert deser Landen/ noch langhe jaeren
mach beschutten ende beschermt werden.

Verclaringhe vande Letteren die inde Figuyre gestelt sijn.

1. Die Stadt Sevenbergen.

2. Het Fort Nordam.

3. Plaets daer die Soidaten by nacht int turf-
schip zijn ghegaen.

4. Plaets alwaer het Schip lach, na dat het
vande Soldaten was ingehaelt.

5. Twee corps-guarden van des scheeps-Solda-
ten overvallen.

6. Vyt-val ghedaen uyt het binnen-Hoff, ghe-
resistert, ende te rugghe ghedreven.
7. Brugghe van't Castel, by die vande Stadt ende
haere Soldaten verbrandt.
8. Poorte daer door zijn Excel. met ander ende
meerder crijchs-volck is ingecomem.
9. T'vluchten der Italiaenen siende het Castel
verloren.

Graeff Karel van Mansveldt,

Beschiet ende bestormt de Schantse van N O O R T D A M,
dan vverdt mannelick affgeslagen, den 14 Mey 1590.

Parma sent
Karel van
Mansveldt
tegen Breda
ende maerde
de Schantse
ter Heyden.

En Prince van Parma
siende/ dat syn Exce-
llentie van Nassau, hen
door eenen behendigen
aenslach/ de Stadt Bre-
da ingenomen ende aff-
handich gemaect had-
de / soo heest hy om
meerder onghewal te
myden/ ende de Stadt
te benauwen / eer de
maendt Maerte uptoegink/ ghesonden Graeff
Karel van Mansveldt, met onrent vier duysent
mannen naer Breda, om haer coursen te belet-
ten/ ender platte landt te bevryden/ die terstont
rondomme Oosterhout, Teringhe, ende andere
bequame plaetsen besetten/ ende nam in Seven-
berghen, ende andere plaetsen/ daer sp groote
Wrechtept bedreven met roven ende moordzen.
Ter Heyden een Dorp tuschen Sevenbergen, en-
de Breda op een rivierken de Mercke/ heest
hy een Schantse sterck ende groot met een
brugge over t'water gemaect/ om daer mede
alle toevoer te water naer Breda te beletten/ so
lange met sijnen Legher daerlighende / tot
dat alles opghemaect was/ denckende daer
mede Breda te benouwen.

Hij heest daerentusschen in Mey de schansse
der Staten by Sevenbergen, Noortdam, geheeten
liggende vast opt Water/ belegert: daer bevel
op hadde Cap. Matthijs Helt, die mede int voor-
schepen Turf-schijf was geweest/ ende Bre-
da hielp innemen. Den 13. ende 14. Mey heest
de voorsz. Mansveldt met 7 stukken geschuts de
schantse met 1200 Scheutē/ beschotē en daer
op geweldelichen gestormt. Hy brachten oock
een groot Peudeschip met een hooghe meerse
voor t'Fort/ ten hoogen water: de meerse vol
goede musketiers zynde/ die van binnen
alle tegenweer souden beletten: Oock hadden
sp bruggen om aenden storm te comen. Hy be-
liepen t' Fort tweemael/ maer werden affgesla-
gen/ met verlies van twee Italiaensche Ca-
pitepen/ Horatio Fontana van Modena, en Jan
Francisco Pagano Napolitean, met meer andere
daer onder eenige Nederlanders van naemen
waeren. Iae menhielc voor secker dat daer
wel ses oft seven hondert doot ghebleven
zijn: te meer om dat het vper ooste bantz doort
schieten int voorsch. schip quam / ende de selve
al verbranden die daer in waren: waer door
sp met veel gequetste moesten afftrecken / door
welcke tegenweer Capiteyn Mathijs Helt groo-
te eere behaelde.

De schantse
van Noort-
dam te ver-
ghefs van
Mansveldt
beschoten
ende be-
stoamt den
13 ende 14
Mey.

Pijj Hier

Hierentusschen hadden de Ho. Mo. Heeren Staten vande Gewneerde Landen een cleyn Leger te velde gehaacht sonder t'brekten van den Pr. Maurits en den Grae van Hohenlo, daer mede noch in Mey treckende inde Over-Betuwe; Ende sy zijn voort teghen over Nijmegen neder geslagen/ alwaer sy op den Watercant vande Wale / begonst hebben een groote Schansse op te werpen/ om de Stadt te dwingen: t'welck spooch deden om den Grae van Mansvelt van Noortdam ende up Brabant te trekken. Maer Mansvelt hem niet sterck geseoecht heimende/quam tot onder Nijmegen ende vernemende dat t' volck vanden Prince Mauritz, een Schansse bestonden op te werpen over de Wale aen't Lepenhups / is daer op aen ghecomme met gheschut/ heeft de selve van daer gedreven/ende t'begonnen werck affgesworpen/ende daer naer is hy / om beter comoditeyt van vryez te hebben/ gaen logeren op de Wale/ int landt van Cuyck. Waeromme de Prince Maurits herbeerde alle den Sommer om syn stercke te volmaaken/onder de oogen endt t'geschut van de Stadt Nijmegen die niet onderstant van Mansvelt geweldeken upp der stadt schoten. Niet teghenstaende dese becommernissen/ is de Schansse int leste van Julio tot redeliche tegenweer opgemaect gewest/ende werdt Knodsenburg ghenaemt/ tot een spyt ende dwang vande Knodsendzaighers van Nijmegen, om dat die Burghers van der stadt met dien naem genaemt werden/ als sy plachten oproerich te wesen/ ende de Knodse op de straat te brengen. Sy wert versien ende versocht van alderhande voort raet van gheschut/ minnitie ende virtualie voort 6 maenden/ende wert beset met 4. ofte 5. honderd mannen/ onder Capiteyn Geraert de Jonghe.

Daer mede hebben sy sints in de Betuwe haer selven vast gestelt/ende de Wale haer bespalinghe ghemaeckt/ in meyninghe metter tyt Nijmegen dooz geduerich schieten ende schade/ te dwingen. Den Prince Maurits besette de Riviere Wale van beneden Bommel tot het Tolhuys ofte schenckenschanse toe/ met verscheeden Soldaten gelogeert by quartiere/ om haer vpanden de inemende passagie te beletten/ by hulpe van eenige Oorloochschepen die hier en daer op de Riviere gelept waren. Den Prince van Parma hadde gaern gesit/ dat die van Nijmegen sterke garnissoen ingenomen hadde/ vreesende dat sy metter tyt/ dooz de schade ende quellagie die haer upp Knodsenburg aengedaen wierdt met het menighvuldich schieten/ ende met hem werpen die Duyrcogelen in ende haere Stadt ende hupsen souden verlaufen/ ende eynteliken metten Prince Maurits accoerden ende overgaen/maer syen wouden ganslick daer toe niet verstaen. Mansvelt int lant van Cuyck dagelick stercker wordende/ scheen te willen de Wale passeren maer te vergeefs.

De Ho. Mo. Staten hebbē oocueen nieuwē baerē ende geweldigen dijk doen leggen dweers door de neder Betuwe/ van den Rijn tot de Wale beneden Nijmegen, ende dat principalic dooz de directie vande Amptman van Thiel Diderich Vlijch, die de meeste costen versocht heeft/ hoe wel de Heeren Staten van Hollandt, ettelijke duysendt guldens daer toe ghegeven hebben/ om daer mede de Neder-Betuwe tot beneden Dordrecht beter te bewaken ende bewyden/ tegen het overloopen vant

P. Maurits
te velde
bouwt de
Schansse
Knodsen-
burg tegen
over Ni-
megen.

Waerom
Knodsen-
burg ghe-
naemt.

De Staten
maken een
nieuwe
baerē ende
dijk inde
Betuwe

opperwater vande Rijn. Tot eenen berghelinghe der selver daden/ hebben die van Gelderland, so veel die voorzen ghoreet deel/mette andere Nederlantsche Provintien vereenicht waren/ syn Princeliche Excell. Maurits van Nassau, begister met het Gouvernement der selver Landen ende Steden,

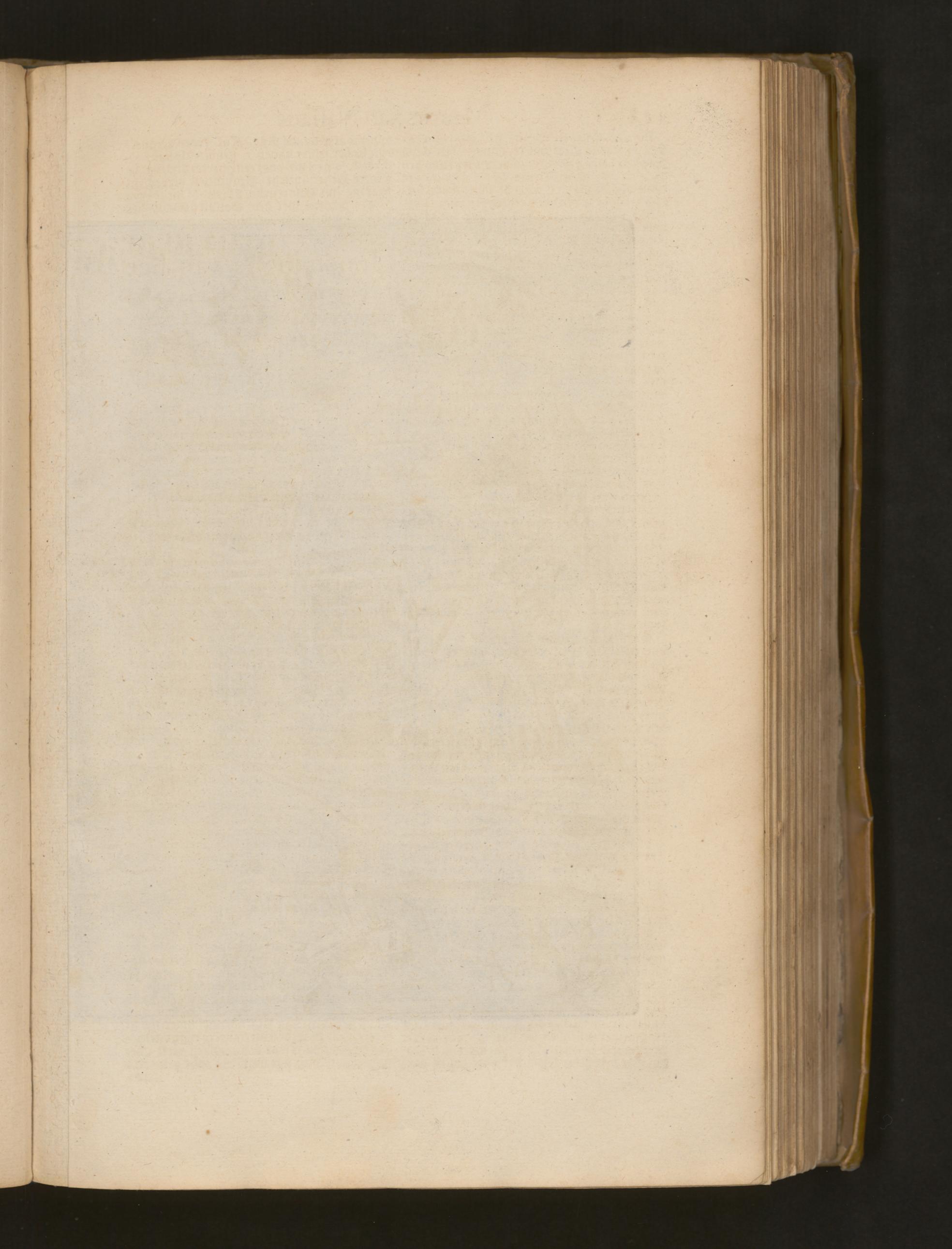
Inneminghe van het
Huys te HEEL, HEMERT,
de Stad STEENBERGEN, &c.
al t'samen geschijt inden jaere

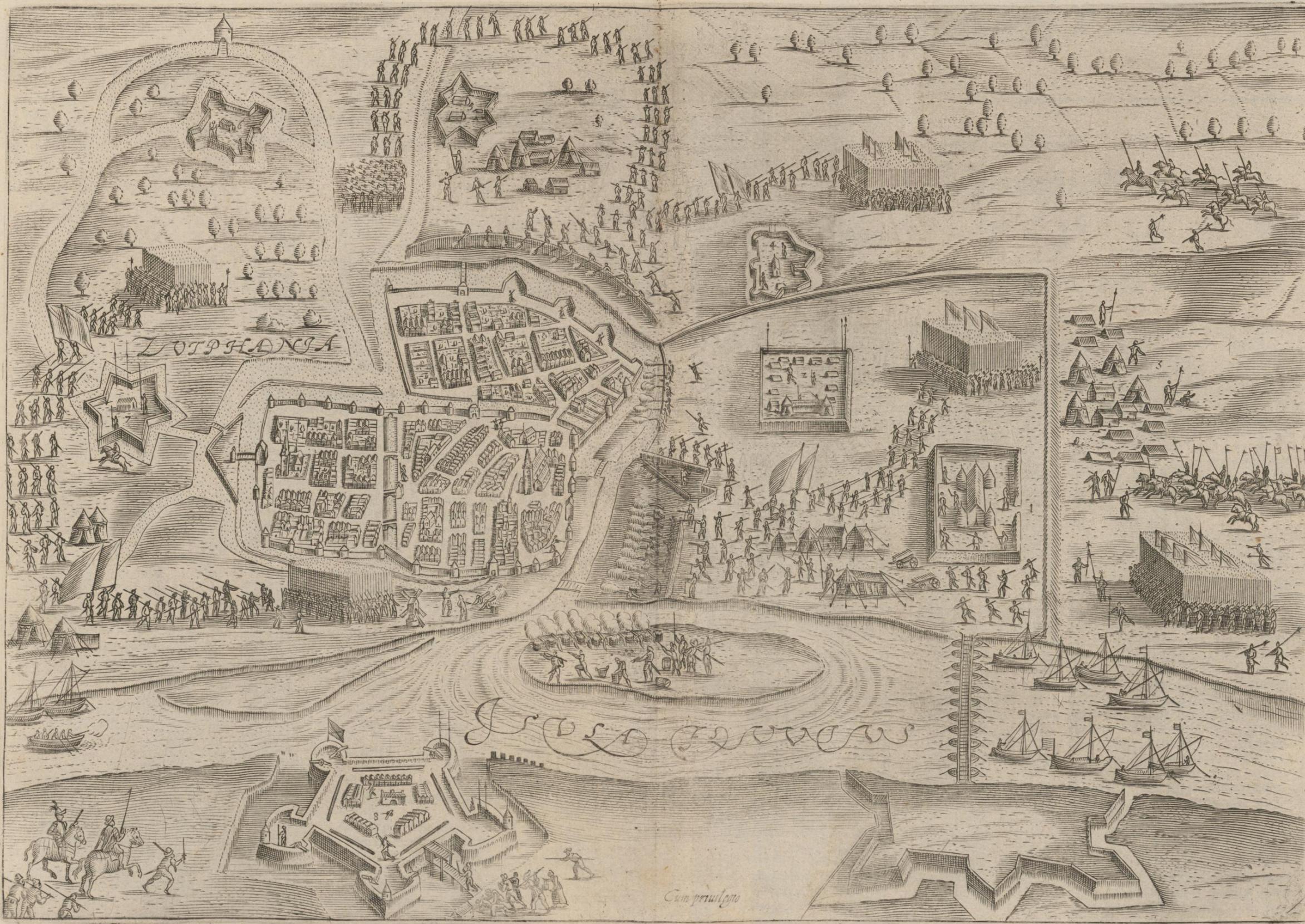
1590.

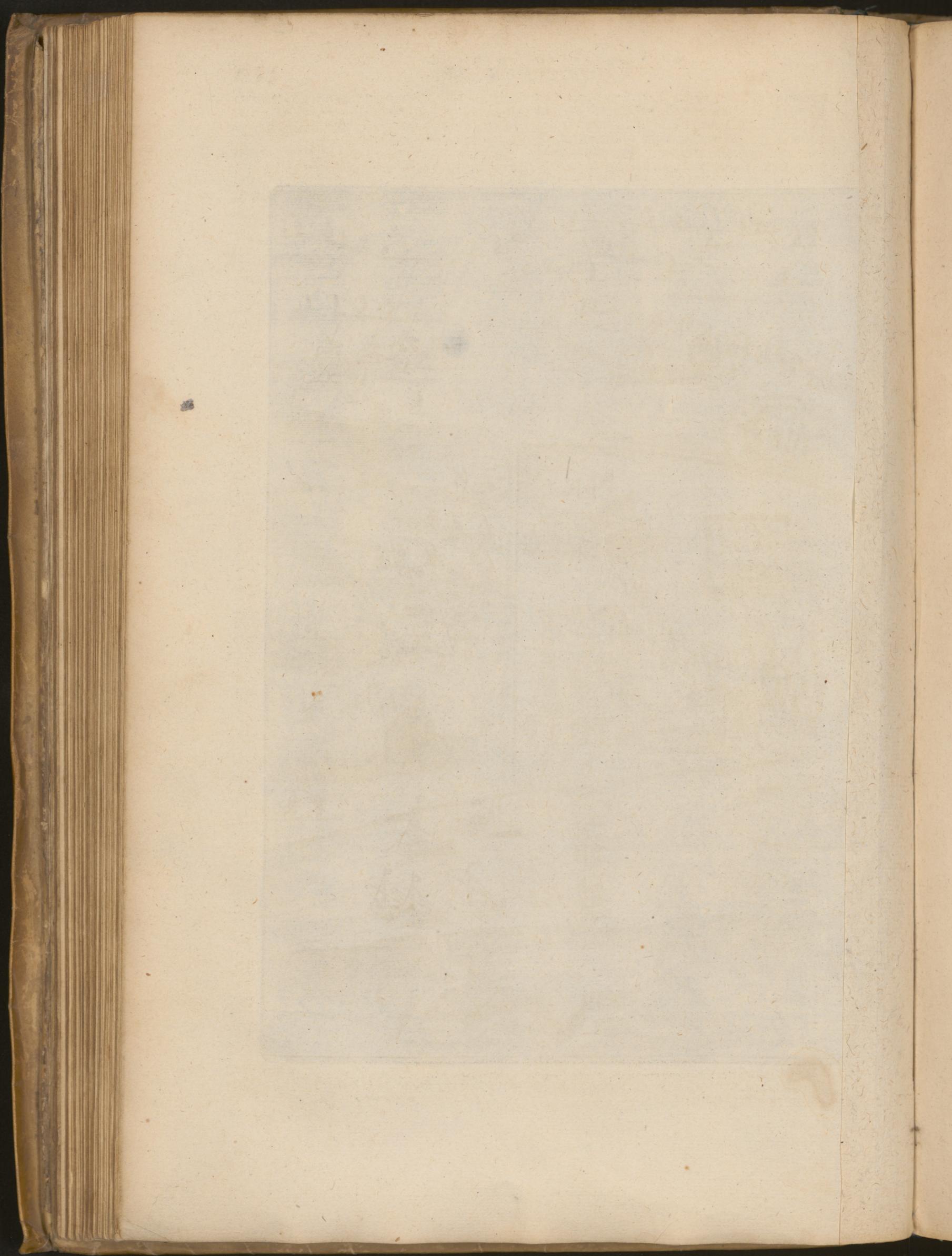
Niet dat Graeff Karel van Mansvelt, met groot verlies/ de Schansse van Noortdam heest moeten verlaten ende ter ruggetrekken/ ghelyck vozen verhaelt is/ soo is syn Excellentie int uytgaen den Maendt September met een lamelicken Leger te velde ghetrocken/ende heeft op den sevenerentwintichsten der selver Maent het huyse te Hemert, de schansen van Elshout ende Creveceur / by Enghelen/ beschoten/ ende nae weynich teghen weer veroveret ende inghenomen.

Dit gheschiet zynde treckt van daer naer Heelinge de Bommeler-weert/ende neemt den 3 October 1600 het huyse te Heel inne/ende dwinghet onder de gehoorsaemheyt der Ho. Mo. Heeren Statē. Dit geschiet zynde is den selven Prince Mauritz, met grooter rassicheyt voort ghetrocken voort de nieuwe stercke ter Heyden/ die Mansvelt opgezocht hadde tegen die van Breda: De welche hoe wel sy sterck van aerde gemaeckt/ ende met ryshout dooz/vlochten was/ met veel schietens gedwonghen wert over te geven/den 11 Octobris. Van daer trock hy den 29 Octobris naer Steenberghen wessende aende See gelegen twee mylen van Bergen op den Zoom/ het was eertyg een seer machtige Stadt met een wonderliche ende vermaerde haben: maer doordc Oorlogen ende ongerydicheyt der See tot cleynen staet gebzacht. Den Prince voort de Stadt ghekomende wessende ende van veel nootsaekeliche dinghen onversien zynde/ende maer t'wee schoten verwachtede/ geven haer over/ende daer trocken 200 Soldaten uyt by compositie: daer werden wel ghesonden tot ontset 300 mannen/maer die werden van des Princen Maurits Peerdevolck gheschut ende gedwonghen/ int Slot van Vrouwe te trekken t'welck daer mede te sterck wert om dock te bespringen: Maer sy namen noch de Schansse van Roosendaal inne.

Nae dese subijtē erlioeten/ die binnen een maendt gedaen waren/heest de Prince Maurits die duysent manneu/ende hondert peerden gescheept op Vlaenderen, hebende eenen aenslach op Duynderckē om die met Scalade by nacht in te nemen. Den aenslach was wel aengeleyst by den Colonel Niclaes Meetkercke sone van Adolff president van Vlaenderen/ maer soo sy met contrarie wint/t'weemael te rugge gedreven waren/soo werdt den aenslach eerst ghesuspecteert/ daer nae onteckt ende geweert: noch

Oorlochs-daden

119

Hochtang gelandt zynde / wert de plaatse den
Grave van Solms ende den Ridder Veer, van
Meerkerke ghezoont / daer sp't mependen te be-
springen / die alle dyp ter wylle sp die besaghen
baer over gequetst werden. Dit gheschiede
den i dagh November / dies keerdensp weder
van daer met grooten buyt van beesten ende
anders.

Die vande Garnisoenen van Oostende naes-
mense daghente voerende Stadt van Ouden-

burgh inne bp Surprinse / daer vier hondert
soldaten in Garnisoen lagen / pilgerden ende
branden de stadt / maer dentoren van't Cloos-
ster condon sy niet winnen.

In dit selfde jaer zijn noch veel ende ver-
schepden cleynne exploeten geschiedt alles om
cozhept overgeslagen / heeft yemant lust die te
weten / kan de selve in Meteren lesen / daer wyp
hem toe wisen.

Oudenborg
ingenomen

Belegheringhe ende Inneminghe

Der Stadt ende Schantse van

Z V T P H E N.

Gheschiet in Mayo, inden jaere 1591.

1591
Voor ende al eer wy co-
mentat de beschijvinge
van de belegheringhe
ende inneminghe der stat
Zutphen, zynde de der-
de Hoost - Stadt des
Hertochdoms van Gel-
der, ende niet te min een
Graeffschap op hem sel-
ven / begrijpende het der
de quartier des Har-
tochdoms van Gelder (waerinne gelegen zyn
dese volgende Steden / Blecken ende Landt-
gebieden : Doesburg, Doetekom, Locchem,
Grol, bredervoorde, ende Bronchorst, hoe wel
het laetste voor een Graeffschap alleen ghe-
houden wert. De Stadt Zutphen die is gelegen
aende rechte syde vande Isel / ter plaatse daer
naer het seggen van Plinius ende Melas het ges-
deelte des Rijns geweest is dat sp Flevum noe-
men / ende is gelegen omtrent anderhalf myl
van Doesburg, vier mylen van Arnhem ende sex
van Nimegen.) Soo sullen wyp int coete ver-
halen ende beschijven de inneminghe van de
Hupsen van Turnhout en VVesterloo, de welke
weynich tydt te vozen gewonnen ende ver-
overt zyn / tot een voorbereydinghe der selver
Belegheringhe. So mede eenige toerustin-
ghen van schepen / ende andere Oorlochs-ghe-
reetschappen / ende wat meer tot t'belegghen
van Steden mit ende dienstelick is.

Turnhout
ingenomen.
Heng. April.

Het is geschiet dat op den 2 April die van-
den Garnisoene van Breda ende andere / het
hups ofte Casteel van Turnhout hebben inge-
nomen / daer toe gebruckende eenen Soete-
laer die ghewoon was bier te leveren / op het
selve Hups / ende desen man ter wylle sijnen wa-
ghen met bier op de Brugge stont / soo sloech
oste stiet hy de Schiltwachte vander Brugge
neder / ende doortack een ander : ende soo be-
sich zynde ende doende / soo quam het Crijchs-
volck aengeloopen / dat daer hy ineen verbant
hups verborzen lach / ende overweldichden de
reste ende behielden t' Hups.

Desgelijc daer nae int begin sel van May /
hebben sy haer oock van het slot van VVesterloo
versekert / nochtang staende onder contri-
butie / de jongen Heer van Merode hem daer op
houdende / de welcke op de jacht was: welcke
occasie sp waer ghenomen hebbende / hebben
t'selue daer doortlichtelick inne gecregen / bin-
dende dit Hups seer bequaem ende profytelick
om de rest van Brabant tot contributie te
bzengen / ende haren vpannt daer alsoo werck
te gheven / ter wylle sp elders haer aenslaghen
volvoerden. Int begin sel van Augusti hebben
sp een rycke convop dat van Brussel naer Na-
men trock / afgeset.

De Ho. Mo. Staten der gebniederde Lan-
den / hebbendenh aer regeringhe op een goet
fondament ghebracht ende haer contributien /
schattingen ende incomstrin soo gherenkent / dat
sy eenighe maenden int jaer vermochten wat
meer crijchs volck op te lichten / ende de kosten
te dragen / om diemt alle nootsaeckeliche be-
hoeften te Velde te bzengen / ende hare vpan-
den selfs te bespringen / ende offensive oorloghe
aen te doen : soo hebben sy inden Somer alle
ghereetschappe / als gross gheschut in groote
menichte va schepenschans - koerven ofte schans-
ghereetschappe / brugghen / buscript / kloosten /
tenten / ende allen nootdruft met groot voor-
deel besoekht ende t'scheep gedaen.

Omme het gheschut te bewegen ende te stel-
len hebben sy cloeck schips - volck upghecozen /
die sp daer toe specialicken deden aennemen en
onderhouden / bevindende dat volck seer be-
quaem ende geschickt om t' gheschut inde sche-
pen te laden / weder te lossen / planten / verboe-
ren / ende dat selfde metter handt hy ghebrake
van peerden / in noode treckende over alle Dijc-
ken ende Marassen : Item dat te planten en
aff te schieten / ende voorts alles wat tot het
gheschut behoort / met een wonderliche be-
hendicheyt up te voeren.

De Ho. Mo. Staten hebben oock haren
Gouverneur Generael den Prince Maurits van
Oraingie / als opperste Veld - Heer toegevocht
eenige